

8.

VERGOEDING WEGENS LAATTIJDIGE BETALING

H. Van Houtte

De vergoeding verschuldigd wegens laattijdig betaalde bedragen was het voorwerp van hevige discussies tijdens de verdragsonderhandelingen. Economische, politieke¹ en religieuze² overwegingen doorkruisten het debat. Uiteindelijk kwam er slechts een vage tekst, nl. art.78 CISG. Dit artikel stelt immers enkel:

8.1

"Indien een partij tekort schiet in de betaling van de prijs of van enig ander achterstallig bedrag, heeft de andere partij recht op rente hierover, onverminderd haar recht op schadevergoeding overeenkomstig artikel 74".

Rechtspraak en rechtsleer hebben al uitvoerige aandacht besteed aan de vergoeding wegens laattijdige betaling.³ Uit art.78 CISG blijkt dat bij laattijdige betaling in elk geval intresten, maar ook eventueel nog een bijkomende schadevergoeding zijn verschuldigd. Beide elementen worden hierna besproken. Tenslotte wordt ook de mogelijkheid besproken dat partijen in hun overeenkomst de vergoeding wegens laattijdige betaling hebben geregeld.

¹ O.m. de Oost-Europese 'socialistische' staten verdedigden om ideologische redenen een lage intrestvoet omdat kapitaal geen aanzienlijke vergoeding behoeft.

² O.m. het zgn. 'intrestverbod' in de Islam.

³ Zie o.m. ASAM, H. en KINDLER, P., "Ersatz der Zins- und Geldentwertungsschadens nach dem Wiener Kaufrechtsübereinkommen", *R.I.W.*, 1989, 841-849; BERGER, K.P., "Der Zinsanspruch im Internationalen Wirtschaftsrecht", *RabelsZ.*, 1997, 313-343; DARKEY, J.M., "A U.S. Courts' Interpretation of Damage Provisions under the U.N. CISG: a Preliminary Step Towards an International Jurisprudence on CISG or a Missed Opportunity?", *J.L. Comm.*, 1995, 139-152; FERRARI, F., "Uniform Application and Interest Rates under the 1980 Vienna Sales Convention", *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 1995, 467-478; REINHART, G., "Fälligkeitsszinsen und U.N. Kaufrecht", *IPRax*, 1991, 376-379.

1. BRON VAN MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- 8.2 Uit art.78 volgt dat intrest verschuldigd is bij laattijdige betaling. Zelfs als de niet-betaling te wijten is aan overmacht (art.79 CISG), moet nog intrest worden betaald.⁴ Welke intrestvoet geldt, wordt evenwel niet bepaald. Het bleek ook onmogelijk om een uniforme intrestvoet in het CISG vast te leggen. De onderhandelaars konden het evenmin eens worden over het land of rechtssysteem dat de intrestvoet zou leveren.

De interest is niet bedoeld als volledige compensatie. Art.78 CISG stelt immers dat naast de intrest nog schadevergoeding wegens laattijdige wanbetaling kan verschuldigd zijn. Het bepaalt echter niet hoe intrest en schadevergoeding zich als compensatiemogelijkheden verhouden. Kortom, art.78 CISG laat meer vragen open dan het antwoorden geeft.

Waar kan de oplossing op deze vragen worden gevonden?

Sommige auteurs stellen dat de materie van de intresten buiten het CISG valt zodat terzake naar het relevante nationaal recht moet worden gekeken.⁵ In feite worden de intresten echter wel door het Verdrag, nl. door art.78 CISG, geregeerd. Intresten vallen dus niet buiten het CISG.

De summiere verdragsregeling van art.78 dient evenwel aangevuld te worden. Hierbij moet men te rade gaan bij art.7,2° CISG inzake "*vragen betreffende de door dit verdrag geregelde onderwerpen die hierin niet uitdrukkelijk zijn beslist*": de 'rente' wordt immers geregeld door art.78 CISG maar vele vragen blijven door dit artikel onbeslist. Luidens art.7,2° CISG moeten deze vragen dan in de eerste plaats worden opgelost "*aan de hand van de algemene beginselen waarop het Verdrag berust*". Nu is het wel zo dat het CISG als algemeen beginsel de volledige schadevergoeding voorstaat. Dit beginsel helpt evenwel niet veel: de vereiste van een volledige schadevergoeding bepaalt niet volgens welke standaarden de specifieke interest moet worden begroot - temeer daar deze interest door nog verdere schadevergoeding kan worden gecomplementeerd.⁶

Voor zover de algemene beginselen van het CISG geen soelaas brengen, moet het antwoord, luidens art.7,2° CISG, gezocht worden bij het "*krachtens de regels van internationaal privaatrecht toepasselijk recht*". Aldus zou men weerom terecht komen bij een specifiek nationaal recht. De toepassing van een of ander nationaal recht leidt evenwel tot uiteenlopende resultaten: nagenoeg elk land heeft een eigen intrest-

⁴ De Nederlandse versie van art.78 betreft de hypothese dat "een partij te kort schiet in de betaling". Hieruit zou men kunnen afleiden dat de schuldenaar schuld heeft aan de niet-betaling. De Franse - authentieke - versie heeft het evenwel over "Si une partie ne paie pas". Hieruit volgt dat intresten verschuldigd zijn ook bij overmacht.

⁵ Zie terzake FERRARI, F., *art. cit.*, noot nr.3, 467; WITZ, C., "La Convention de Vienne sur la vente internationale de marchandises à l'épreuve de la jurisprudence naissante", *D.*, 1995, Chron., (143) 146.

⁶ Zie evenwel Arbitrale beslissing nr.SCH-4366 van 15 juni 1994, *Internationales Schiedsgericht des Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft Wien, R.I.W.*, 1995, 590-591, met kritische commentaar van SCHLECHTRIEM, P., p.592-593. In casu verwees de uitspraak uiteindelijk, als algemene regel, naar het recht van de crediteur vermits de crediteur de gevolgen van de wanbetaling voelde.

regeling.⁷ Ook de mogelijkheid om hogere conventionele intrestvoeten af te spreken en vele andere aspecten worden verschillend geregeld van land tot land.

Het zou evenwel jammer zijn dat de uniforme regeling voor de transnationale koop ondermijnd wordt door gevarieerde regelingen inzake intresten die verschillen van land tot land. In feite vergt art. 78 CISG niet dat het begrip "rente" moet worden ingevuld aan de hand van een nationaal recht. De "rente" zou daarentegen een inhoud moeten krijgen die moet worden uitgelegd rekening houdend met het "internationale karakter" van het CISG en met de noodzaak de "eenvormigheid in toepassing" te bevorderen (art. 7, 1° CISG).⁸

Eventueel zou een eenvormige regeling inzake intresten ook gehaald kunnen worden uit de handelsgebruiken, welke krachtens art. 9 CISG gelden.⁹

Zoals hierna wordt beschreven, past weliswaar een deel van de praktijk nationaal recht toe op het vraagstuk van de intresten. Niettemin hanteert de praktijk ook meer en meer uniforme standaarden mbt. intresten.

2. OMVANG VAN INTRESTEN

I. INTRESTVOET

A. Keuze van nationaal recht

De intrestvoet kan de intrestvoet zijn die in een nationaal recht wordt vooropgesteld. De vraag is dan echter: welk nationaal recht levert deze intrestvoet? **8.3**

a. *Lex contractus*

Naar Belgisch IPR wordt de intrestvoet bepaald door de *lex contractus*. Ook enige Belgische¹⁰ en buitenlandse¹¹ vonnissen over het CISG hebben tot de intrestvoet van de **8.4**

⁷ Als partijen geen intrest hebben afgesproken geldt in Belgisch recht de wettelijke intrestvoet van 7%; naar Duits recht (BGB § 288) en naar Zwitsers recht (Code des Obligations, art. 73) is het 4% resp. 5% indien geen hogere intrest wordt gerechtvaardigd; in Engeland is het de bank-intrest; in Frankrijk hangt de wettelijke intrest af van het rendement van schatkistcertificaten (wet 23 juni 1989). In sommige Arabische landen is elke intrest daarentegen principieel uitgesloten.

⁸ Zie ook *Honnold 1991*, 26; *Heuzé 1992*, 341.

⁹ Zie Argentijnse vonnissen: *Juzgado Nacional de Primera Instancia en lo commercial*, 20 mei 1991, *Unilex*; en *Juzgado Nacional de Primera Instancia en lo commercial*, 23 okt. 1991, *Unilex*; Clout, nr. 21.

¹⁰ Kh. Hasselt, 23 feb. 1994, *ongepubliceerd*, A.R. 722/94; Kh. Hasselt, 16 maart 1994, *ongepubliceerd*, A.R. 3952/93.

¹¹ – *Arbitrale uitspraken*: ICC Arbitrale beslissing nr. 7585/92, *I.C.C. Bulletin*, 1995, 60; Arbitrale beslissing van 21 maart 1996, *Schiedsgericht der Handelskammer Hamburg, R.I.W.*, 1996, 766; *N.J.W.*, 1996, 3229;

– *Duitse rechtbanken*: LG Heidelberg, 3 juli 1992, *Unilex*; OLG Koblenz, 17 sept. 1993, *R.I.W.*, 1993, 934; OLG Düsseldorf, 10 feb. 1994, *R.I.W.*, 1995, 53; LG Düsseldorf, 25 aug. 1994, *Unilex*; LG München, 20 maart 1995, *IPRax*, 1996, 31; Amtsgericht Alsfeld, 12 mei 1995, *N.J.W.*, 1996, 203; LG Kassel, 22 juni 1995, *Unilex*; LG Aken, 20 juli 1995, *Unilex*;

– *Zwitserse rechtbanken*: Zivilgericht Basel, 21 dec. 1992, *Unilex*; Handelsgericht Zürich, 9 sept. 1993, besproken in *S.Z.I.E.R.*, 1995, 278; Trib. Cantonal Vaud, 6 dec. 1993, *Unilex*; Trib. Cantonal Valais, 20 dec. 1994, *Z.W.R.*, 1995, 164.

lex contractus besloten. Meerdere CISG-commentatoren verkiezen trouwens dat de lex contractus de intrestvoet bepaalt.¹²

Dat de lex contractus de intrestvoet oplevert, kan ook worden afgeleid uit het Europees Overeenkomstenverdrag (EVO), art.10,1°(c): "de gevolgen van gehele of gedeeltelijke tekortkoming, daaronder begrepen de vaststelling van de schade voor zover hiervoor rechtsregels gelden" worden geregeld door de lex contractus.¹³ Hieruit volgt dat ook de intrestvoet ter vergoeding van de schade wegens een wanbetaling luidens het EVO door de lex contractus wordt bepaald.

b. Recht van de crediteur

- 8.5** Tijdens de CISG-onderhandelingen was voorgesteld dat de intrestvoet zou bepaald worden door het recht van de plaats waar de schuldeiser is gevestigd.¹⁴ Het is immers op die plaats dat de schuldeiser de nadelige gevolgen van de niet-betaling ondervindt.

Dit voorstel werd evenwel niet weerhouden. Zoals bekend bleef de aangelegenheid immers onbeslist. Talrijke -vooral Duitse- rechtbanken hebben echter geoordeeld dat de intrestvoet m.b.t. het CISG toch bepaald wordt door het recht van de schuldeiser.¹⁵

Bij onbetaalde prijs is het recht van de schuldeiser trouwens het recht van de verkoper. Het recht van de verkoper is in de regel evenwel de lex contractus wanneer geen ander recht uitdrukkelijk in de koopovereenkomst werd gekozen. Dus lex contractus en het recht van de verkoper-schuldeiser zullen vaak samenvallen.¹⁶

c. Recht van de betaalmunt

- 8.6** Sommige uitspraken hebben de intrestvoet uit het recht van de betaalmunt gevolgd.¹⁷ Hiervoor valt veel te zeggen: intrest vergoedt immers kapitaalderving (gemis aan geld) en kapitaaldepresiasiatie (depresiasiatie van geld). De vergoeding voor kapitaalderving is een constante, over de landsgrenzen heen. De omvang der depreciatie hangt daarentegen af

¹² Zie o.m. FERRARI, F., *Specific Topics of the CISG in the light of judicial application and scholarly writing*, (Preadvies uitgebracht voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht), Lelystad, Koninklijke Vermande, 1995, 173; MAGNUS, U., "Aktuelle Frage des UN-Kaufrechts", *Z.Eu.P.*, 1994, 79 en 80; REINHART, G., *art. cit.*, noot nr.3, 379.

¹³ Zie VAN HOUTTE, H. en COUWENBERG, I., "Recht toepasselijk op specifieke aspecten van de overeenkomst", in *Europese ipr-verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGÁS SENDER, M. (eds.), Leuven, Acco, 1997, 317, nr.11.14.

¹⁴ FERRARI, F., *art. cit.*, noot nr.12, 169.

¹⁵ *Arbitrale uitspraken*: ICC Arbitrale beslissing nr.7197/92, *J.D.I.*, 1993, 1028; ICC Arbitrale beslissing nr.7331/94, *J.D.I.*, 1995, 1001;

Duitsland: LG Stuttgart, 31 aug. 1989, *R.I.W.*, 1989, 984; LG Aken, 3 april 1990, *R.I.W.*, 1990, 491; Amtsgericht Oldenburg, 24 april 1990, *IPRax*, 1991, 336; LG Hamburg, 26 sept. 1990, *R.I.W.*, 1990, 1015; LG Frankfurt a.M., 16 sept. 1991, *R.I.W.*, 1991, 952; LG Verden, 8 feb. 1993, *Unilex*; Kammergericht Berlijn, 24 jan. 1994, *R.I.W.*, 1994, 683; Amtsgericht Riedlingen, 21 okt. 1994, *Unilex*; LG Oldenburg, 9 nov. 1994, *R.I.W.*, 1996, 65;

Hongarije: Metropolitan Court Budapest, 24 maart 1992, *Unilex*;

Zwitserland: Pretura di Locarna Campagna, 16 dec. 1991, besproken in *S.Z.I.E.R.*, 1993, 663; Bezirksgericht Arbon, 9 dec. 1994, *Unilex*.

¹⁶ Zie randnr.1.36.

¹⁷ ICC Arbitrale beslissing nr.7585/92, *I.C.C. Bulletin*, 1995, 60; Arbitrale beslissing nr.124/94 van 17 nov. 1994, *Hungarian Chamber of Industry and Commerce Court of Arbitration, Unilex*; Arbitrale beslissing nr.131/94 van 5 dec. 1995, *Hungarian Chamber of Industry and Commerce Court of Arbitration, Unilex*; LG Stuttgart, 31 aug. 1989, *R.I.W.*, 1989, 984. Zie tevens *Schlechtriem 1996*, 180.

van munt tot munt. Derhalve hangt ook de intrest, voor zover zij tevens de depreciatie dekt, af van munt tot munt. Munten in landen met hoge inflatie, die snel depreciëren, hebben aldus een hoge intrestvoet, terwijl een sterke munt een lagere intrestvoet bezit.

Het is derhalve niet juist de intrestvoeten uit de *lex contractus* te halen. Het is niet correct dat een stabiele munt bij wanbetaling een hoge intrestvoet oplevert enkel omdat de *lex contractus* van een land met hoge inflatie komt. Even onbillijk is het dat wanbetaling voor een zwakke munt nagenoeg geen intrest oplevert omdat de *lex contractus* het recht van een land met een sterke munt is. Evenmin is het juist om de intrestvoet te halen uit het land van de crediteur en geen rekening te houden met de intrest die geldt voor de betaalmunt.

B. Internationale standaard

Het staat m.i. evenwel niet vast dat de intrestvoet moet bepaald worden aan de hand van een nationaal recht. Art.78 CISG spreekt enkel van "rente". Dit begrip kan wellicht een transnationale inhoud krijgen.

8.7

Neumayer en Ming¹⁸ stellen uniforme criteria voor. Voor hen is het belangrijk of de schuldenaar schuld heeft aan de wanbetaling of niet:

- Heeft de schuldenaar schuld, dan zou de intrest de schuldeiser moeten vergoeden voor de derving aan fondsen. Aldus zou hij als intrest kunnen vorderen wat hij zelf als intrest verloren heeft omdat hij door de wanbetaling, geen geld op zijn thuismarkt heeft kunnen plaatsen. Indien hij wegens de wanbetaling geld moest ontlenen, zou hij kunnen vorderen wat hij hiervoor aan bankkosten moet betalen.
- Wanneer de schuldenaar daarentegen geen schuld heeft aan de niet-betaling (bijv. bij overmacht), zou de intrest moeten compenseren voor wat de schuldenaar gewonnen heeft door niet-tijdig te betalen. In dit geval zou de intrest berekend worden volgens de criteria uit het land van de schuldenaar.

De LIBOR (*London International Bank Offerend Rate*) is een internationaal-erkende intrestvoet die gevolgd wordt in de praktijk. Volgens art.9,2° CISG zijn handelspraktijken bindend. Zo hebben arbiters beslist dat de LIBOR als de gebruikelijke intrestvoet voor internationale transacties moet worden toegepast.¹⁹ Andere arbiters hebben de LIBOR + 2% weerhouden omdat dit de gemiddelde korte termijn intrestvoet voor "prime borrowers" was.²⁰ Een uitgewerkte internationale standaard vindt men ook in de *UNIDROIT – Principles of International Commercial Contracts* art.7.4.9 (2):²¹

"The rate of interest shall be the average bank short-term rate to prime borrowers prevailing for the currency of payment at the place of payment or where no such rate exists at that place, then the same rate in the State of the currency of payment. In the absence of such rate at either place the rate of intrest shall be the appropriate rate fixed by the law of the State of the currency of payment".

¹⁸ Neumayer en Ming 1993, 513-514.

¹⁹ ICC Arbitrale beslissing nr.6653/93, *J.D.I.*, 1993, (1040) 1046.

²⁰ ICC Arbitrale beslissing nr.8128/95, *Unilex*.

²¹ Zie over deze principes VAN HOUTTE, H., "De 'Unidroit Principles of International Commercial Contracts' en de Belgische rechtspraktijk", *T.B.H.*, 1995, 349-355.

Enkele arbiters hebben dit UNIDROIT-Principle reeds toegepast.²²

II. GEEN INGEBREKESTELLING

- 8.8** Intresten zijn verschuldigd vanaf het ogenblik dat de betaling moet geschieden. Wanneer de levering niet conform is, zijn intresten slechts verschuldigd nadat de defekten hersteld zijn en ook de betalingsplicht niet meer geschorst is (*cfr.* randnr.7.18).²³ Wanneer de verkoper een deel van de ontvangen koopprijs moet terugbetalen (bijv. art.50 CISG), moet de verkoper op de terug te betalen som intresten betalen vanaf het ogenblik dat de koper destijds het geld aan de verkoper overmaakte.²⁴ Wanneer de overeenkomst van ontbinding is en de prijs moet worden terugbetaald, loopt de intrest vanaf de datum van ontbinding.²⁵ Wanneer de koper een dekkingskoop (art.76 CISG) moet verrichten, lopen de intresten vanaf de betaling van de dekkingskoop.²⁶ Er is geen ingebrekestelling vereist opdat intresten zouden lopen.²⁷

III. INTRESTEN OP INTRESTEN?

- 8.9** Art.78 vermeldt niet of intresten op openstaande intresten kunnen worden aangerekend ("anatocisme"). Art.78 heeft het weliswaar over "intresten [...] over de prijs of over enig ander bedrag". Sommige auteurs leiden hieruit af dat geen intresten op intresten zijn verschuldigd.²⁸

M.i. is anatocisme evenwel mogelijk indien de omstandigheden dit wettigen. Vooreerst kan het in bepaalde handelsbranches of voor bepaalde transacties gebruikelijk zijn om intresten op intresten aan te rekenen. Luidens art.9 CISG binden dergelijke gebruiken partijen. Bovendien moet naast de verschuldigde intrest eventueel ook nog alle andere schade vergoed worden (*infra* randnr.8.10). Indien de schuldeiser kan aantonen dat hij door de wanbetaling voor opgenomen krediet aan zijn eigen financier intresten op intresten moest betalen, dienen deze intresten uiteraard te worden vergoed. Indien hij anderzijds bij tijdige betaling de intresten van het uitgezette geld, op hun beurt zou hebben geïnvesteerd, had hij hierop weerom intresten kunnen ontvangen. Dat hij deze intresten moest derven, valt in elk geval onder de aanvullende schadevergoeding.

²² Arbitrale beslissing nr.SCH-4318 van 15 juni 1994, *Internationales Schiedsgericht des Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft Wien, R.I.W.*, 1995, 591 en Arbitrale beslissing nr.SCH-4366 van 15 juni 1994, *Internationales Schiedsgericht des Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft Wien, R.I.W.*, 1995, 590; ICC Arbitrale beslissing nr.8128/95, *Unilex*.

²³ C.A. Grenoble, 26 april 1995, *Unilex*.

²⁴ ICC Arbitrale beslissing nr.6653/93, *J.D.I.*, 1993, 1040; *Schlechtriem 1996*, 180.

²⁵ ICC Arbitrale beslissing nr.8128/95, *Unilex*.

²⁶ ICC Arbitrale beslissing nr.8128/95, *Unilex*.

²⁷ Zie o.m. Kh. Hasselt, 8 nov. 1995, *ongepubliceerd*, A.R. 1970/95; C.A. Grenoble, 29 maart 1995, *Unilex*; Arrondrb. Roermond, 6 mei 1993, *Unilex*; Pretura di Locarno Campagna, 16 dec. 1991, besproken in *S.Z.I.E.R.*, 1993, 663. *Contra*: Trib. Cantonal Vaud, 6 dec. 1993, *Unilex*, dat de vraag van wanneer intresten verschuldigd zijn -ten onrechte- beantwoordt volgens nationaal recht.

²⁸ Bijv. *Neumayer en Ming 1993*, 515.

3. AANVULLENDE SCHADEVERGOEDING

Wanneer overmacht betaling belet, is enkel intrest verschuldigd (zie randnr. 7.118-7.124). Indien de wanbetaling daarentegen het gevolg is van de fout van de schuldenaar – wat meestal het geval is – moet naast intresten, eventueel nog een bijkomende schadevergoeding worden betaald. Dit is het geval indien de geleden schade groter is dan de toegekende intresten.²⁹

8.10

Het algemeen beginsel van schadebeperking blijft echter gelden. De crediteur moet alles in het werk stellen opdat de aanvullende schadevergoeding zo beperkt mogelijk zou zijn.³⁰

Rechtbanken – ook Belgische³¹ – hebben aldus naast intresten een aanvullende schadevergoeding toegekend.³² Zo werd o.m. aanvullende schadevergoeding toegekend omdat de betaalmunt tijdens de periode van wanbetaling was gedevalueerd.³³

De aanvullende schadevergoeding maakt ook elke discussie overbodig over de vraag of intresten verschuldigd zijn op een bedrag dat weliswaar moet worden betaald maar dat nog niet is vastgesteld. Het kan bijv. voorvallen dat de koper een gedeeltelijke terugbetaling van de prijs vordert omdat de geleverde zaken niet beantwoorden aan de overeenkomst (art. 50 CISG), maar dat er nog discussie bestaat over de omvang van de prijsvermindering. De compensatoire intresten op deze nog niet vastgestelde vergoeding vallen in elk geval onder de aanvullende schadevergoeding.³⁴

4. CONVENTIONELE VERGOEDING

Het gebeurt vaak dat partijen in de koopovereenkomst de intresten en schadevergoeding die verschuldigd zijn bij laattijdige betaling, contractueel afspraken. Deze afspraak is in de regel geldig, vermits partijen krachtens art. 6 CISG zelf de schadevergoeding wegens wanbetaling mogen regelen.³⁵ Weliswaar kan de lex contractus bedingen die overdreven schadevergoeding toekennen, nietig verklaren (art. 4 CISG). Hierbij moet dit recht evenwel rekening houden met het feit dat art. 78 CISG een volledige schadevergoeding toekent. De loutere omstandigheid dat partijen akkoord gingen over meer schadevergoeding dan het interne recht toelaat, volstaat niet om hun beding nietig te verklaren.

8.11

²⁹ LG Frankfurt, 16 sept. 1991, *R.I.W.*, 1991, 952.

³⁰ Amtsgericht Wangen, 8 maart 1995, *Unilex*.

³¹ Zie o.m. Kh. Hasselt, 23 feb. 1994, *ongepubliceerd*, AR 722/94.

³² Zie o.m. Amtsgericht Oldenburg, 24 april 1990, *IPRax*, 1991, 336; Amtsgericht Zweibrücken, 14 okt. 1992, *Unilex*; LG Memmingen, 1 dec. 1993, *IPRax*, 1995, 251.

³³ LG Krefeld, 28 april 1993, *Unilex*. OLG Düsseldorf, 14 jan. 1994, *Unilex* oordeelde echter dat dergelijke schadevergoeding alleen verschuldigd is indien de betaalmunt niet de eigen munt van de crediteur is. Indien de eigen munt devalueert, zou de crediteur geen schade lijden door de devaluatie.

³⁴ Zie terzake tevens *Honnold 1991*, 527.

³⁵ Arrondrb. Arnhem, 30 dec. 1993, *N.I.P.R.*, 1994, 339, nr. 268; Zivilvericht Basel, 21 dec. 1992, *B.J.M.*, 1992-93, 310.